

Οι «Βυζαντινολιγούρηδες» και ο μηδενισμός του πρωτοπρεσβυτέρου π. Βασιλείου Θερμού

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : Οκτωβρίου 8, 2009

Ακολούθως δημοσιεύομεν κείμενον, το οποίον υπογράφουν οι κάτωθι διαπρεπείς κληρικοί: π. Ιωάννης Φωτόπουλος, εφημ. Ι. Ν. Αγ. Παρασκευής Αττικής, π. Αθανάσιος Μηνάς, πρώην εφημ. Ι. Ν. Αγ. Ελευθερίου Αρεως, π. Γεώργιος Διαμαντόπουλος εφημ. Ι. Ν. Αγ. Ανδρέου Λαυρίου, π. Βασίλειος Κοκολάκης, εφημ. Ι. Ν. Υψώσεως Τ. Σταυρού Χολαργού, π. Σταύρος Τρικαλιώτης, εφημ. Ι. Ν. Αγ. Παρασκευής Αττικής, π. Αντώνιος Μπουσδέκης, εφημ. Ι. Ν. Αγ. Νικολάου Νικαίας, π. Γεώργιος Παπαδάκης, εφημ. Ι. Ν. Αγ. Νικολάου Αμαρουσίου, π. Νικόλαος Πουρσανίδης εφημ. Ι. Ν. Παμ. Ταξιαρχών Αχαρνών, π. Γεώργιος Χρόνης, εφημ. Ι. Ν. Αγίου Ανδρέου Παιανίας, π. Χαράλαμπος Θεοδώσης, εφημ. Ι. Ν. Αγ. Νεκταρίου Κ. Κηφισιάς, π. Ιωάννης Χατζηθανάσης εφημ. Ι. Ν. Αγίας Παρασκευής Αττικής, π. Ευθύμιος Μουζακίτης, εφημ. Ι. Ν. Αγ. Κοσμά Αιτ. Αμαρουσίου, π. Χρήστος Κατσούλης, εφημ. Ι. Ν. Παναγίας Βλαχερνών Αμαρουσίου, Αρχιμ. Σαράντης Σαράντος εφημ. Ι. Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Αμαρουσίου, οι οποίοι προέρχονται από διάφορους Μητροπόλεις της Ελλαδικής Εκκλησίας, βάσει του οποίου ελέγχεται ο π. Βασίλειος Θερμός, αλλά και όσοι αποδέχονται τας καινοτόμους, αντιπατερικάς ιδέας του.

Το ύφος του κειμένου είναι απλούν, θεολογικόν αλλά και αυστηρόν εις τας -φρικτάς, δυστυχώς!- διαπιστώσεις του π. Βασιλείου Θερμού δια το Μέγα Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, ως αυτό παρεδόθη από τους Αγίους Πατέρας και τελείται έως τας ημέρας μας αναλλοίωτον και πανάγιον.

Ο π. Βασίλειος Θερμός εμμένει εις την λεγομένην λειτουργικήν αναγέννησιν, την οποίαν απέρριψεν -επί Αρχιεπισκόπου Χριστοδούλου- ο ευσεβής Ορθόδοξος Ελληνικός λαός.

Φρικτοί οι χαρακτηρισμοί του δια την Θείαν Λειτουργίαν, την οποίαν έγραψαν Θεοφόροι Πατέρες, ως οι Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος και Μέγας Βασίλειος.

Ο ισοπεδοτικός π. Βασίλειος εχαρακτήρισεν ως «Βυζαντινολιγούρηδες όσους τιμούν το Βυζάντιον» και ότι ο Βυζαντινός πολιτισμός ήτο «ένας πολιτισμός όπως όλοι».

Ο «Ορθόδοξος Τύπος» έχει ασχοληθή και παλαιότερον με δηλώσεις και ομιλίας του π. Βασιλείου Θερμού θέλων -με βάσιν τους Αγίους Πατέρας και την Ιεράν Παράδοσιν της Αγίας μας Εκκλησίας- να αντικρούση και ανασκευάση τας καινοτόμους ιδέας του.

Το κείμενον, το οποίον υπογράφουν οι διαπρεπείς κληρικοί, έχει ως εξής:

Όσα ακολουθούν αποτελούν κατά βάσιν κριτική στα λεχθέντα υπό του π. Βασιλείου Θερμού. Θα θέλαμε να παρακαλέσουμε τον αναγνώστη να τα διαβάσει έχοντας κατά

νου την Αλήθεια και Παράδοση της Ορθοδόξου Εκκλησίας και όχι ατεκμηρίωτες καθ' ημών κατηγορίες και ετικέτες, που σπεύδουν να δώσουν οι εχθροί της Εκκλησίας σε όσους μάχονται τις αντορθόδοξες καινοτομίες τους. Τα περί φανατισμού, φονταμενταλισμού και προσωπικών επιθέσεων διαρκώς επαναλαμβανόμενα δεν πρέπει να τα λαμβάνει κανείς υπ' όψιν του. Αυτούς τους δύσκολους καιρούς ας κρατήσουμε ακέραιη τουλάχιστον τη λογική μας και την κριτική μας ικανότητα.

Με αφορμή την έκδοση του βιβλίου του π. Γεωργίου Μπασσιούδη «*Η δύναμη της λατρείας. Η συμβολή του π. Αλεξάνδρου Σμέμαν στη λειτουργική θεολογία*», οργανώθηκε εκδήλωση στη «Στοά του Βιβλίου», στην οποία μίλησαν ο συγγραφέας του βιβλίου, ο π. Βασίλειος Θερμός και ο κ. Θανάσης Παπαθανασίου, συντάκτης του περιοδικού ΣΥΝΑΞΗ. Οι ομιλίες αυτές αναμεταδόθηκαν το Φεβρουάριο 2009 από την «Πειραιϊκή Εκκλησία».

Ο π. Σμέμαν με τα γραπτά του, όπως είπε ο π. Μπασσιούδης, διακηρύττει ότι «*η δύναμη της λατρείας... να βυθίζει τον άνθρωπο στην πνευματική πραγματικότητα... στη Βασιλεία του Θεού και να αλλάζει το μυαλό και την καρδιά του, σήμερα έχει εξαφανισθεί... έχει χάσει κάθε αναφορά στην πραγματική ζωή. Υφίσταται ένα τείχος μεταξύ της λατρείας, του μηνύματός της... και της κοινότητας, η οποία θεωρητικά υπάρχει, για να λατρεύει το Θεό*».

Περιττό να πούμε ότι τα παραπάνω αποτελούν ανεπίτρεπτες γενικεύσεις. Ο μακαρίτης Σμέμαν βρίσκεται μάλλον μονίμως εν συγχύσει μεταφέροντας το ειδικό και επί μέρους στο γενικό και καθολικό. Ασφαλώς δεν φταίει η ευάρεστη στο Θεό Ορθόδοξη Λατρεία αν δεν ενεργεί η δι' αυτής προσφερομένη Χάρης στην καρδιά όλων των ανθρώπων, αλλά η πνευματική κατάσταση κάθε ανθρώπου. Ο Σμέμαν, άνθρωπος του θεολογικού εργαστηρίου βλέπει την Λατρεία σαν εργαλείο, που έχει παληώσει, που έχει υποστεί κακές παρεμβάσεις και θέλει ανανέωση και διόρθωση, για να καταστεί λειτουργικό, για να έχει αποτέλεσμα και να επιδρά στους ανθρώπους. Δεν βλέπει την άκτιστη Χάρη του Θεού και το πνευματοκίνητο χέρι των Αγίων στη διαμόρφωση της Λατρείας. Βλέπει στρώματα ποικίλα και αλλοπρόσαλλα που βρίσκονται συσσωρευμένα από ιστορικούς λόγους, πολλά από τα οποία προβληματικά, χωρίς αξία και δύναμη. Γι αυτό αγωνιά και θέλει να δώσει δύναμη στη Λατρεία.

Θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε σχετικά με τα παραπάνω ότι φυσικά κάτι χρειάζεται διόρθωση όχι όμως η λατρεία αλλά ο καθένας μας προσωπικά. Διόρθωση είναι η μετάνοια για τις αμαρτίες μας, η διαρκής νηπτική εργασία, που θα μας οδηγήσει σε μια διαρκή και εις βάθος κοινωνία με τον Τριαδικό Θεό. Έτσι θα επιτευχθεί η αληθής συνάντηση θείου και ανθρωπίνου μέσα στην παραδεδομένη Λογική λατρεία μας. Μ' αυτόν και μόνο τον τρόπο η Λατρεία έχει αποτέλεσμα. Δεν έχει η Λατρεία μας μια μαγική δύναμη. Είναι τα «Σα εκ των Σών» εκάστου μέλους της Εκκλησίας. Μια λατρεία που άμεσα και εύκολα χωρίς μετάνοια και άσκηση έχει τη δύναμη «να αλλάζει το μυαλό και την καρδιά του ανθρώπου» μπορεί να ανήκει μόνο στις αποκρυσταλλιστικές ομάδες, όπου απουσιάζει το σταυρικό - μαρτυρικό φρόνημα και βέβαια η θεία Χάρης.

Τελικώς τη δύναμη έχει ο Παντοδύναμος Τριαδικός Θεός («Σου εστίν η Βασιλεία και η δύναμις και η δόξα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος»). Αυτός δύναται να μεταμορφώσει δια της Χάριτός του, προσφερομένης μέσα στη Θεία Λατρεία, το νου και την καρδιά κάθε καλοπροαίρετου και αγωνιζόμενου ανθρώπου. Μέσα στην αγωνία του να δώσει δύναμη στη λατρεία ο π. Αλ. Σμέμαν βρίσκει αδιάκοπο ενδιαφέρον και επιστημονική ενασχόληση με τα κακά της Λατρείας μας, μεμψιμοιρία και γκρίνια για το Βυζάντιο και προτάσεις για «αποκάθαρση της λατρείας από τα στοιχεία τα οποία την αλλοτριώνουν» [1]. Οι παρατηρήσεις του για εκκοσμίκευση έχουν σχέση με τα αμερικανικά δεδομένα, όπου πάμπολλες ενορίες ασχολούνται με συγκέντρωση χρημάτων και φιλανθρωπικές δράσεις, καταπατώντας τις νηστείες, τελώντας τη Θ. Λειτουργία σύμφωνα με τις απαιτήσεις «της πραγματικής ζωής» στις 11 π.μ. και 12 το μεσημέρι, αδιαφορώντας για την εξομολόγηση κ.λπ.

Οι ομιλητές βέβαια, κατά την παρουσίαση του βιβλίου μεταφέρουν όλα αυτά στην ελληνική πραγματικότητα προσπαθώντας να εμφυσήσουν ένα «εκλεπτυσμένο» φιλοσοφικο-θεολογικό πνεύμα στους χριστιανούς και να προωθήσουν ποικίλες νεοεποχήτικες μεταρρυθμίσεις στο χώρο της Εκκλησίας και ιδίως της Λατρείας. Ο τολμηρότερος των ομιλητών ήταν ο π. Βασίλειος Θερμός. Η ομιλία του κινήθηκε σε τρεις άξονες:

1) Παραφθορά, αλλοιώσεις και εκφυλισμός της Λατρείας. 2) Ευθύνες για όλα στο Βυζάντιο. 3) Ριζική αλλαγή της Λατρείας.

Πριν προχωρήσουμε πρέπει να επισημάνουμε ότι το όλο θέμα της Λατρείας, ο π. Βασίλειος το βλέπει μέσα από την προοπτική της ιστορίας και μόνο. Διακατέχεται η σκέψη του από ένα έμμοιο ιστορισμό. Μέσα απ' αυτόν ερμηνεύει όχι μόνο τα ζητήματα της Θείας Λατρείας, αλλά και όλη τη ζωή και θεολογία της Εκκλησίας π.χ.: «*Η Εκκλησία μας έχει κακή σχέση με την ιστορία*» και «*η ιστορικότητα έχει κληροδοτήσει σ' αυτήν (τη Λατρεία) στρώματα και προσθήκες, που εκφράζουν ποικίλες εποχές...*». Όλα όσα καταμαρτυρεί στην αγία Λατρεία μας μοιάζουν να έχουν προκύψει ερήμην του Θεού, ωσάν ο Χριστός να είναι απών, ωσάν το Άγιο Πνεύμα να μη οδηγεί την Εκκλησία «εις πάσαν την αλήθειαν». Μοιάζουν όλα έρμαια των ιστορικών συνθηκών, της προχειρότητας, της τύχης, της εκάστοτε νοοτροπίας, των εμμονών και των λαθών των ανθρώπων της Εκκλησίας.

Μιλάει για την «*ενανθρώπιση του Θεού Λόγου*», «*το θεανθρώπινο στοιχείο*» στη διαμόρφωση της Λατρείας. Στην ουσία όμως οι αναφορές αυτές αποτελούν ένα άλλοθι προκειμένου να καταλήξει στον ισχυρισμό ότι η λατρεία κατά τη διαμόρφωσή της επηρεάζεται «*από την ανθρωπινότητα (sic!) των ανθρώπων*» και ότι «*είναι προϊόν του αγώνος του Σώματος του Χριστού να αρθρώσει λόγο και πράξη ευχαριστίας*». Απουσιάζει από το σκεπτικό του η τοποθέτηση του π. Σωφρονίου ότι «*οι λόγοι της Λειτουργίας, και εν γένει των προσευχών, δεν είναι μόνον ανθρώπινοι, αλλά και Ανωθεν δεδομένοι*» [2]. Γι' αυτό από τις αναλύσεις του, καθ' όλη την ομιλία του περί της Ορθοδόξου Λατρείας λείπει το «*θεανθρώπινο στοιχείο*», η επίπνοια του Αγίου Πνεύματος, ο θείος φωτισμός και η συμμετοχή των Αγίων. Επειδή

για πολλοστή φορά με απεριόριστο θράσος ο π. Θερμός βάλλει κατά της Ορθοδόξου λατρείας, παρουσιάζουμε στη συνέχεια αποσπάσματα της ομιλίας του για να καταδειχθεί η σφοδρή του αντίθεση προς αυτήν την ίδια την Ορθόδοξη Εκκλησία και την αγιωτάτη Παράδοσή της.

1) *«Όλοι λέμε ότι η ορθόδοξη λατρεία είναι εσχολογική... δεν κηρύσσει απλώς τη Βασιλεία του Θεού, αλλά την πραγματώνει εδώ και τώρα... κυρίως η Θεία Λειτουργία. Ε, λοιπόν μέσα στην Θεία Λειτουργία, αλλά και στις άλλες ακολουθίες έχουν εισβάλει ένθετα τα οποία εκφράζουν το βυζαντινό παλάτι. Καμμία σχέση- ημέρα με τη νύκτα· "μίξις άμικτος και τέρας αλλόκοτον», που θα έλεγε ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης».*

Όστε, κατά τον π. Βασίλειο, με τις προσμίξεις του... βυζαντινού παλατιού (!), με τα διάφορα «ένθετα» (;) η Θ. Λειτουργία κατάντησε «μίξις άμικτος και τέρας αλλόκοτον». Συμπεραίνει λοιπόν κανείς ότι όλοι οι απ' αιώνος Άγιοι, που συνέθεσαν τη Θ. Λειτουργία και όσοι την τελούσαν δεν είχαν τις ειδικές γνώσεις των λειτουργιολόγων και γι' αυτό τίποτε δεν κατάλαβαν και συνέχισαν να τελούν αυτή την αλλόκοτη, τερατώδη Λειτουργία! Πρέπει οπωσδήποτε να πούμε εδώ σε τι αναφέρεται ο λόγος του Αγίου Νικοδήμου «μίξις άμικτος και τέρας αλλόκοτον». Σχολιάζοντας ο Άγιος τον ΠΓ΄ Κανόνα των Αγίων Αποστόλων, που αναφέρεται στην απαγόρευση κατοχής κρατικής εξουσίας από τους κληρικούς λέγει: *«καθώς έπαθε τούτο ο Δίκερως Γίγας της Ρώμης, ο Πάπας φημί, ο οποίος κοντά όπου είναι εσωτερικός Αρχιερέυς θέλει να είναι εξωτερικός και κατά σώμα βασιλεύς· να ευλογή και να θανατοί, να κρατή την ποιμαντικήν βακτηρίαν, και μάχαιραν την φονεύτριαν. Μίξις άμικτος και τέρας αλλόκοτον! Ας ιδή λοιπόν ούτος ότι παραβάτης του παρόντος Αποστολικού κανόνος ευρίσκεται, και καθαιρέσει υπόκειται αμφοτέρα βουλόμενος έχειν...»* (Πηδάλιον σ. 109 υποσ. 1). Πράγματι τέρας αλλόκοτον είναι η μίξις του αντιπαπικού λόγου του Αγίου με την βλάσφημη άποψη του π. Θερμού ότι η Θ. Λειτουργία, με την οποία ζούμε και αναπνέομε τον Χριστό, είναι ένα τερατούργημα. Φρικτόν ειπείν!

Όσον αφορά τα περί βυζαντινού παλατιού, ο π. Βασίλειος τα έχει παραλάβει από τα διαβάσματά του στα έργα του π. Σμέμαν. Κι εκείνος από που αλλού; Από τους «θεολόγους» - ερευνητές της νεκρής Δύσεως. Για παράδειγμα ο Σμέμαν στο βιβλίο του «Η Εκκλησία προσευχομένη» μιλάει για την «εξωτερική μεγαλοπρέπεια της λατρείας», που έχει «σαν κύρια πηγή... το τελετουργικό της αυτοκρατορικής αυλής». Πιο κάτω ισχυρίζεται ότι «η σύνθεση και εξέλιξη της "υλικής», πλευράς της λατρείας (ενδύματα, θυμίαμα, κεριά), η ανάπτυξη δηλαδή αυτής της πολύπλοκης λειτουργικής οργάνωσης... βρίσκει την εξήγησή της, τουλάχιστον μερικώς, στην επίδραση της αυτοκρατορικής αυλής» [3]. Ποιοί μας τα βεβαιώνουν αυτά; Ο Beurlier, ο Batiffol κ.λπ., στους οποίους παραπέμπει ο π. Σμέμαν.

Αυτές τις ανοησίες μας μεταφέρει ο π. Θερμός χωρίς να μας εξηγή τι συγκεκριμένα τον ενοχλεί στη Θ. Λειτουργία και τι του θυμίζει το «βυζαντινό παλάτι». Μήπως η

Μικρά και η Μεγάλη Είσοδος και οι λιτανείες με τις λαμπάδες, τα εξαπτέρυγα, και τα θυμιατά; Αλλά ας προχωρήσουμε.

2) «Τους δύο πρώτους αιώνες, άντε τρεις, οι ακολουθίες της Εκκλησίας, τα μυστήρια βασικά, εμπνεόμενα από την εβραϊκή αντίληψη περί του κόσμου δεν περιλαμβάνουν ευλογία της ύλης. Δεν ευλογείτο ο άρτος ο οίνος... το νερό το λάδι, αλλά αναπεμπόταν ευχαριστία στο Θεό για τις δωρεές του και κατόπιν οι άνθρωποι κοινωνούσαν. Ήταν η πράξη της ευχαριστίας της κοινότητας, η οποία καθαγίαζε τα δώρα...Ο καθαγιασμός των υλικών αγαθών επέρχεται μετά τον 4ο αιώνα υπό την επίδραση του Ελληνισμού. Φεύγουμε από την αντίληψη ότι όλα είναι καλά λίαν στην κτίση και περνούμε στην αντίληψη ότι υπάρχουν αντίθετες δυνάμεις, υπάρχει μέσα στα στοιχεία της φύσεως το παγανιστικό στοιχείο, που πρέπει να δαμαστεί και να εξαγιασθεί. Και αυτό έκτοτε ισχύει. Δε λέω αν είναι κακό, που άλλαξε αυτό το πράγμα από μόνο του, αλλά περισσότερο το αναφέρω για τις παρενέργειες, που αυτό δημιούργησε, οι οποίες φάνηκαν στο Βυζάντιο αργότερα».

Τί συμπεραίνουμε από τα ανωτέρω; Ότι, κατά τον π. Θερμό, τους δυο πρώτους αιώνες («άντε τρεις»!) καλά τα πήγαινε η Εκκλησία με τη λατρεία της. Μετά τα έμπλεξε με τη θρησκεία και τη φιλοσοφία του ελληνισμού και άρχισε κατά την τέλεση των Μυστηρίων, όπως οι ειδωλολάτρες, να καθαγιάζει την ύλη για να «δαμάσει το παγανιστικό στοιχείο», που υπήρχε, δήθεν, μέσα της! Κι αυτό δημιούργησε «παρενέργειες», που φάνηκαν αργότερα στο Βυζάντιο [4].

Με όσα λέγει ο π. Βασίλειος περί της απουσίας του καθαγιασμού των Τιμίων Δώρων δια της επικλήσεως του Αγίου Πνεύματος («δεν ευλογείτο ο άρτος και ο Οίνος», γράφει) έρχεται πολύ κοντά στην παπική - δαιμονική πρακτική της μη επικλήσεως του Αγίου Πνεύματος κατά την Αγία Αναφορά!

Προσεκτικός πάντως ο π. Βασίλειος ομιλώντας δεν αναφέρεται σε πρόσωπα, χειριζόμενος τους ακροατές του με λεπτότητα για να τους εμβολιάσει με τις ιδέες του. Δεν μας λέγει ποιος τα έκαμε αυτά. Ποιός άλλαξε το «παράδειγμα» λατρείας; Η Εκκλησία; Οι Άγιοι; Και ο Χριστός του οποίου η Εκκλησία είναι Σώμα Του, πού ήταν όταν άρχισαν οι «παρενέργειες» στη λατρεία; Μας λέγει ο Απόστολος ότι «η Εκκλησία υποτάσσεται τω Χριστώ» (Εφεσ. 5, 24) και ότι ο Χριστός «εκτρέφει και θάλπει» την Εκκλησία (Εφεσ. 5, 29). Λοιπόν, έπαψε η Εκκλησία να υποτάσσεται στο Χριστό; Έπαψε ο Χριστός να εκτρέφει το Σώμα Του; Ανέχθηκε ο παθών υπέρ ημών Κύριος ειδωλολατρικές επιμιξίες κατά την προς Αυτόν Λατρεία και Ευχαριστία; Ή μήπως η «ανθρωπινότητα» των ανθρώπων δρα ανεξέλεγκτα και ανεξάρτητα από το Θεάνθρωπο Χριστό;

Συνεχίζουμε παίρνοντας σαν αρχή του επομένου αποσπάσματος της ομιλίας του π. Θερμού την τελευταία φράση:

3) «...το αναφέρω για τις παρενέργειες, που αυτό δημιούργησε, οι οποίες φάνηκαν στο Βυζάντιο αργότερα. Ποιές ήταν αυτές: Αυτή η αλλαγή στην πραγματικότητα εγκαινίασε το διαχωρισμό ιερού και βεβήλου... Η μεγάλη φθορά στη λατρεία έγινε στα βυζαντινά χρόνια, επειδή το Βυζάντιο κράτησε πάρα πολύ —1100 χρόνια— και προσφερόταν για να γίνουν πάρα πολλές αλλοιώσεις και φθορές. Και υπ' αυτήν την έννοια συμμαρτίζομαι τις επικριτικές τοποθετήσεις του π. Αλεξάνδρου Σμέμαν σχετικά με το ρόλο του Βυζαντίου... Νομίζω ότι εκεί άρχισε η φθορά και ο εκφυλισμός, που δεν είναι ορατός λόγω της μεγάλης άνθισης της Υμνογραφίας, της θεολογικής γραμματείας, των Υπομνημάτων πάνω στη λατρεία. Επεκράτησε πλέον το φαινόμενο της λειτουργικής ευσέβειας, η οποία επεκάλυψε τις παραφθορές... Ο π. Σμέμαν φθάνει στο σημείο να πει ότι η λειτουργική ευσέβεια είναι ο κυριώτερος αντίπαλός μας... Επίσης πρέπει να πούμε ότι αυτά (εννοεί ο π. Βασίλειος τις αλλοιώσεις στη λατρεία) οφείλονταν στο γεγονός ότι... σε αντίθεση με τους βυζαντινολιγούρηδες, που ευδοκιμούν πάρα πολύ στην Εκκλησία μας, το Βυζάντιο δεν ήταν μια κοινωνία αγίων. Ήταν ένας πολιτισμός, που ήθελε να εμπνέεται από το Ευαγγέλιο και το Χριστό, ένας πολιτισμός όπως όλοι με τα ελαττώματα των ανθρώπων και γι' αυτό έσβησε».

Διακρίνει κανείς στα παραπάνω μια αντιπάθεια του π. Θερμού προς το Βυζάντιο, προς τη ρίζα της Ρωμηοσύνης, προς την ιστορική μας συνέχεια, μια διάθεση πατροκτονίας, μια προσπάθεια διαγραφής από τη μνήμη των ελλήνων ακροατών της όλως ιδιαιτέρας πνευματικής προσφοράς του Βυζαντίου στον παγκόσμιο πολιτισμό, μια κίνηση απαξίωσης των 1100 χρόνων ιστορίας με τον ισοπεδωτικό αφορισμό «ένας πολιτισμός όπως όλοι» και με τον αισχρό χαρακτηρισμό «βυζαντινολιγούρηδες» για όλους όσους αγαπούμε την ιστορία μας με τα λάθη της, αλλά και με το μεγαλείο της.

Το Βυζάντιο δεν ήταν κοινωνία αγίων, αλλά υπήρχε μέσα του μια κοινωνία Αγίων, το άλας της γης, που αλάτιζε αυτή την αυτοκρατορία και την κοινωνία της. Δεν ήταν το Βυζάντιο, η Ρωμιοσύνη σαν τους άλλους πολιτισμούς, σαν τον «πολιτισμό» της Δύσεως, που ταλανίζει ακόμη και σήμερα όλο τον κόσμο με τον σκληρό ορθολογισμό του, με τον παπικών προδιαγραφών ιμπεριαλισμό του και τον άνευ αρχών ευδαιμονισμό του. Υπήρχαν στη Ρωμιοσύνη δυνάμεις πνευματικές, που εξανθρωπίζανε την κοινωνία, που αγιάζανε τους ανθρώπους, που δεν εξαναγκάζανε

κανένα, που κανένα δεν έκαιγαν στην πυρά για την πίστη του και τις επιστημονικές του απόψεις. Όπως φαίνεται ο π. Θερμός αγωνίζεται φιλότιμα να μειωθούν οι «βυζαντινολιγούρηδες» και να αυξηθούν οι «ευρω» - και «αμερικανολιγούρηδες» και βρίσκεται στην ίδια γραμμή μάχης με τους «φωταδιστές», οι οποίοι μάχονται την Ορθόδοξη Εκκλησία, την Παράδοσή της και την ιστορία του Γένους μας.

Παρά ταύτα οι παραπάνω κρίσεις μας αφορούν μια πρώτη ανάγνωση της ομιλίας του π. Βασιλείου. Τα υποκρυπτόμενα και υπονοούμενα στους λόγους του είναι σοβαρότερα. Λόγω του ιστορισμού του παραβλέπει το γεγονός ότι ο αυτουργός της Θείας Λατρείας δεν είναι το «Βυζάντιο», αλλά η Αγία Καθολική Εκκλησία. Ότι οι Άγιοι επώνυμοι και ανώνυμοι είναι αυτοί, που συνέταξαν τις ευχές και τους ύμνους της Θείας Λειτουργίας και των λοιπών Ακολουθιών. Ότι η «άνθιση της θεολογικής γραμματείας και της Υμνογραφίας» δεν είναι άνθιση κάποιας κουλτούρας, αλλά η συγγραφή των θεοπνεύστων συγγραμμάτων και ύμνων υπό των Αγίων Πατέρων της Εκκλησίας και ότι αυτά εμπνέουν και απαρτίζουν τη Λατρεία της Εκκλησίας μας. Ότι τις «αλλοιώσεις» τη «φθορά» την «παραφθορά», τις «παρενέργειες» και τον «εκφυλισμό της λατρείας», τα οποία αποδίδει στο «Βυζάντιο», κατ' ουσίαν τα αποδίδει στην Εκκλησία του Χριστού και στους Αγίους Πατέρες.

Αυτό είναι εύκολο να αποδειχθεί, διότι δεν ήταν βέβαια ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου, ούτε οι κρατικοί λειτουργοί και θεσμοί, που καθόρισαν τον τρόπο της Λατρείας. Αλλά ήταν η ζώσα και υπό του Αγίου Πνεύματος οδηγούμενη Εκκλησία, που διαμόρφωσε τη Θεία Λατρεία. Ο ανθρώπινος παράγων ήταν ενεργός, αλλά ήταν και ο Χριστός παρών, συνέχων το Σώμα Του, παρόν και το Άγιο Πνεύμα ζωοποιούν και καθοδηγούν τους Αγίους. Όλη η ζωή της Εκκλησίας, η θεολογία της, η λατρεία της, η ασκητική της, η αρχιτεκτονική της, η εικονογραφία της, η μουσική της κ.λπ. ήταν σε μια διαρκή πρόοδο, έως ότου εμόρφωσε τους κατάλληλους τύπους, επαρκείς να εκφράσουν τη διδασκαλία της, τη ζωή της, την προσευχή της.

Ουδείς εκ των αγίων εχλεύαζε τους προ αυτού Πατέρες, ούτε τους κατηγορούσε για εκφυλισμό και φθορά της λατρείας ακόμη και για «προδοσία της αρχαίας Εκκλησίας», όπως κάμει ο π. Βασίλειος. Όλες οι αλλαγές και οι προσθήκες έγιναν αβίαστα, χωρίς επαναστάσεις «ανανεώσεις» και «αναγεννήσεις». Τώρα με τη Χάρη του Θεού, έχουμε τη Λατρεία μας σε πλήρη τελειότητα. Δεν μας χρειάζεται καμιά αλλαγή, παρά μόνο η προσωπική, η εσωτερική που επιτυγχάνεται με επίμονη και πολύμοχθη πνευματική εργασία, όπως την όρισαν οι Άγιοι. Αυτή η διαπίστωση στενοχωρεί τους επιδόξους αναμορφωτές της Εκκλησίας, τους στερεί κάθε επιστημονικό ενδιαφέρον για την Εκκλησία και κάθε φιλοδοξία να παίξουν ρόλο στην πορεία της. Γι' αυτό σπεύδουν να κατηγορήσουν τους εμμένοντες στο αναλλοίωτο της Λατρείας ως φονταμενταλιστές.

Θα πει κανείς δεν χρειάζεται κάτι καινούργιο για να αντιμετωπίσει η Εκκλησία νέες προκλήσεις; Αν χρειασθεί να αντιμετωπίσει η Εκκλησία νέες προκλήσεις θα το κάμει έχοντας ως βάση την Πίστη και την Παράδοσή της. Τέτοιες προκλήσεις είναι η άρνηση και η ποδοπάτηση της αμωμήτου Λατρείας και της Παραδόσεως, ο Οικουμενισμός, η προσπάθεια εγκλωβισμού της εκκλησιαστικής ζωής στα δίχτυα του

ψυχαναλυτικού ολοκληρωτισμού, οι εγκληματικές μεταμοσχεύσεις κλπ. Για όλα αυτά έχει λόγο η Εκκλησία, που τον αρθρώνει στην κατάλληλη στιγμή.

4) «*Η βασική φθορά που συνέβη εδώ, και ο μοναχισμός υπήρξε ο βασικός μοχλός γι' αυτήν —που του χρωστάμε τόσα του μοναχισμού και τώρα και τότε εννοείται— ήταν η εισαγωγή της θεραπευτικής πνευματικότητας αντί της εκκλησιολογικής πνευματικότητας που υπήρχε προηγουμένως με όλα τα στοιχεία του ατομισμού του αισθητισμού...».*

Μετά τη Θ. Λειτουργία, το Βυζάντιο, την Υμνογραφία, τη θεολογική γραμματεία, που άλλα προκάλεσαν τον εκφυλισμό της Λατρείας και άλλα τον συγκάλυψαν, δεν μπορούσε ο π. Βασίλειος να αφήσει έξω τον μοναχισμό, το «*καύχημα της Χριστού Εκκλησίας*», κατά τον Αγιο Ισαάκ τον Σύρο. Σύμφωνα με την ιδεοληψία του π. Βασιλείου η Εκκλησία έχει τη δική της «πνευματικότητα», την εκκλησιολογική, ενώ ο μοναχισμός προβάλλει μια άλλη «πνευματικότητα», την «*θεραπευτική*». Δεν τα είχαμε ξανακούσει αυτά τα πράγματα, αλλά εδώ, στην Ελλάδα μας, που «*ανθεί η φαιδρά πορτοκαλέα*», μας ήταν γραφτό να ακούσουμε κι αυτό. Υπονοεί ο π. Θερμός, ότι ο μοναχισμός καλλιεργεί μια ατομική πνευματικότητα και προβάλλει πολύ την αισθητική πλευρά με το Τυπικό, τις κανδήλες, τα κεριά, τις καμπάνες και τα τάλαντα κ.λπ. και παραβλέπει την εκκλησιαστική διάσταση της κοινότητας, της Ευχαριστίας κ.λπ. και τελικά επενδύει σε μια ψυχολογικού τύπου θεραπεία του ανθρώπου.

Όλα αυτά βέβαια βρίσκονται μόνο μέσα στο μυαλό του. Ας κοιτάξει το Βίο και την Πολιτεία όχι μόνο των παλαιών Οσίων, αλλά και των εσχάτως διαλαμψάντων γερόντων για να δει αν υπάρχουν εκκλησιαστικότεροι άνθρωποι απ' αυτούς και αν καλλιεργούσαν μια Λατρεία *estet*, δηλ. αν απολυτοποιούσαν την αισθητική αξία της λατρείας, ή οδηγούσαν εαυτούς και αλλήλους στον Χριστό, στη μετ' Αυτού κοινωνία και την κοινωνία με τους άλλους και αν φρόντιζαν τη θεραπεία της ψυχής τους από τα δήγματα του αρχεκάκου όφεως. Δεν φαίνεται καθαρά στο λόγο του, αλλά μήπως στην απαξίωση της θεραπευτικής πνευματικότητας, της οποίας κατ' εξοχήν φορέας είναι ο μοναχισμός, περιλαμβάνει την προσωπική άσκηση, τη νηπτική εργασία, την άσκηση της νοεράς προσευχής και τη Φιλοκαλία, την οποία ύβρισε ο Γιανναράς σαν έκφραση ατομικής ευσεβείας; Μετά απ' αυτό δεν καταλαβαίνουμε τι εννοεί ο π. Θερμός με τη φράση «*χρωστάμε τόσα στο μοναχισμό*». Δεν απομένει τίποτα. Ίσως ελέχθη για να προλάβει τις αντιδράσεις κάποιων ακροατών του.

5) «*Αυτές οι αλλαγές που είπα ότι έγιναν από τον 5ο μέχρι τον 8ο αιώνα περίπου, παγιώθηκαν κατά τον 13ο και 14ο αιώνα —το Βυζάντιο πλέον αρχίζει να φθίνει— οπότε παγιώνονται αυτά, δεν υπάρχουν κριτικές φωνές... Ήρθε*

η Τουρκοκρατία η οποία τιμεντώνει τις αλλοιώσεις αυτές σ' αυτά τα τετρακόσια χρόνια...».

Έτσι λοιπόν μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι η λατρεία της Εκκλησίας, πάντοτε κατά τον π. Θερμό, είναι αμόλυνη και καθαρά μέχρι και τον 4ο αιώνα. Νομίζετε; Διαβάστε και τα παρακάτω για να σχηματίσετε σαφή γνώμη:

«Δεν είναι η αλήθεια μόνο στο απώτατο παρελθόν. Δεν είναι η καθαρή λατρεία αυτή που ήταν στους πρώτους αιώνες». Πάει λοιπόν και η τελευταία ελπίδα μας να πιστεύσουμε ότι τουλάχιστον τους πρώτους αιώνες είχαμε μια γνήσια και αληθινή εκκλησιαστική λατρεία που θα ικανοποιούσε τον π. Βασίλειο. Αλλά, όχι! Τότε τι;

«Παρατηρούμε μια πολύ μεγάλη ατολμία γύρω από τη διόρθωσή τους (των αλλοιώσεων), που υπάρχει επείγουσα ανάγκη να γίνει και να αποκατασταθεί η λατρεία, όχι σ' αυτό που ήταν πριν εισέλθουν τα άλλα στρώματα. Δεν είναι η αλήθεια μόνο στο απώτατο παρελθόν, δεν είναι η καθαρή λατρεία αυτή, που ήταν στους πρώτους αιώνες. Χρειάζονται κριτήρια με τα οποία θα ξεκαθαρίσουμε τι θα μείνει. Τι από τα παλιά τι απ' τα νεώτερα...».

Νομίζουμε ότι βρισκόμαστε μπροστά όχι απλώς σε μια ελιτίστικη αντίληψη για τη λατρεία μας, σε μία ρομαντική ή επιστημονική απόπειρα επαναφοράς κάποιων παλαιότερων τυπικών, για μια διαφορετική, καλοπροαίρετη θεώρηση της λατρείας, αλλά μπροστά σε μια μηδενιστική, ανατρεπτική, καταστροφική μανία που δεν έχει όρια. Αν δεν κατεβάζουμε πολύ το επίπεδο του λόγου μας μας θυμίζει με όσα λέγει ο π. Βασίλειος τον παλιατζή που πηγαίνει σε κάποιο εγκαταλελειμμένο σπίτι και «πιάνει δουλειά», βάζοντας σε ένα σωρό τα χρήσιμα και σ' άλλον σωρό τα άχρηστα. Το λέει με όρους παλιατζίδικου ο π. Βασίλειος: «Χρειάζονται κριτήρια με τα οποία θα ξεκαθαρίσουμε τι θα μείνει. Τι από τα παλιά τι από τα νεώτερα». Ζητάει και κριτήρια. Ποιός θα τα ορίσει; Και βέβαια ο π. Βασίλειος!

«Ποιό είναι το διαχρονικό στοιχείο της λατρείας το οποίο πρέπει να παραμένει ακέραιο; Δοξολογία, ευχαριστία, δέηση». Το θέτει δε και «ως υπόθεση εργασίας». Όσα λέγει ο π. Βασίλειος δίνουν κατ' αρχήν την εντύπωση ανθρώπου που δεν γνωρίζει από κοντά την Ορθόδοξη λατρεία, η οποία περιλαμβάνει σε όλες τις ακολουθίες και τα τρία αυτά στοιχεία. Όμως, όχι. Τα γνωρίζει αυτά ο π. Βασίλειος. Εκείνο που θέλει να πει είναι ότι θα κρατήσει ως υπόθεση εργασίας **μόνο** αυτά τα τρία στοιχεία, στοιχεία που έτσι ξεκομμένα υπάρχουν σ' όλες τις ομολογίες και θρησκείες, και θ' αρχίσει το ξήλωμα όλης της λατρείας. Λαμβανομένου δε υπ' όψιν ότι ο π. Βασίλειος μάχεται και για την τέλεση της Λατρείας στη δημοτική γλώσσα, για την κατάργηση του ράσου, για την ενεργότερη συμμετοχή των ποικίλων ψυχο-επαγγελματιών στη ζωή της Εκκλησίας καταλαβαίνουμε ότι στην φανταστική περίπτωση που θα δινόταν σ' αυτόν και τους συμφρονούντας μ' αυτόν η εξουσία να ρυθμίσουν τη λατρεία δεν θα έμενε λίθος επί λίθου.

Είναι και βιαστικός επιζητώντας «από χθες» θεσμικές αλλαγές και αλλαγές συνειδήσεων!

«...το μεγάλο ερώτημα... είναι από πού θα έλθει το ποθούμενο; Δηλαδή θα προέλθει από την αλλαγή της λατρείας ή από αλλαγή των συνειδήσεων; ...δηλ. οι θεσμικές αλλαγές θα αλλάξουν τα πράγματα στην Εκκλησία ή τα πρόσωπα; ...χρειαζόμαστε αλλαγές και στα δύο επίπεδα. Ο,τι μπορούμε να κάνουμε για το ζήτημα του εκκλησιολογικού φρονήματος, το οποίο πάσχει, με την κατήχηση, το κήρυγμα, την εξομολόγηση, τον γραπτό λόγο... πρέπει να το κάνουμε, από χτες ήδη. Και ο,τι μπορούμε να κάνουμε για τη λατρεία να ανταποκριθεί στο όραμα της αυτό το τριπλό —δοξολογία, ευχαριστία, δέηση—...πρέπει να το κάνουμε κι αυτό από χτες».

Δεν χρειάζεται να παρατείνουμε το λόγο μας. Από τα παραθέματα των λόγων του π. Βασιλείου Θερμού έγινε φανερή η αντίθεσή του στο απαύγασμα της Ορθοδόξου Εκκλησίας που είναι η λατρεία της, η αντιπάθεια στο Βυζάντιο, τη μήτρα της Ρωμιοσύνης, και η επικριτική του στάση ακόμη και έναντι της Θ. Λειτουργίας. Όλα αυτά απαρτίζουν μια μηδενιστική εκκλησιαστική στάση, και συνιστούν μια ιδιότυπη αίρεση, καθώς «αιρείται», προτιμά να χαράξει το δικό του δρόμο, αντίθετο από την Οδό της Εκκλησίας, καθώς πλαγίως μεν αλλά σαφώς χλευάζει και περιφρονεί τους Αγίους και τα έργα τους.

Η επιθυμία του να πραγματοποιήσει το φανταστικό όραμα όλων των φιλόδοξων λειτουργιολόγων για τέλεια, καθάρη Λατρεία, πράγμα που, κατά τον π. Βασίλειο, δεν κατόρθωσε ούτε η αρχαία Εκκλησία, τον ωθεί στις παράλογες, αντορθόδοξες και επικίνδυνες τοποθετήσεις και προτάσεις του.

Νομίζουμε γι' αυτό ότι η στάση όλων μας, κληρικών, λαϊκών και μοναχών έναντι αυτών των ιδεών είναι αυτονόητη.

Τις θέσεις του κειμένου υπογράφουν οι κάτωθι ιερείς:

- π. Ιωάννης Φωτόπουλος, εφημ. Ι. Ν. Αγ. Παρασκευής Αττικής.
- π. Αθανάσιος Μηνάς, πρώην εφημ. Ι. Ν. Αγ. Ελευθερίου Άρεως.
- π. Γεώργιος Διαμαντόπουλος εφημ. Ι. Ν. Αγ. Ανδρέου Λαυρίου.
- π. Βασίλειος Κοκολάκης εφημ. Ι. Ν. Υψώσεως Τ. Σταυρού Χολαργού.
- π. Σταύρος Τρικαλιώτης, εφημ. Ι. Ν. Αγ. Παρασκευής Αττικής.
- π. Αντώνιος Μπουσδέκης, εφημ. Ι. Ν. Αγ. Νικολάου Νικαίας.
- π. Γεώργιος Παπαδάκης εφημ. Ι. Ν. Αγ. Νικολάου Αμαρουσίου.
- π. Νικόλαος Πουρσανίδης εφημ. Ι. Ν. Παμ. Ταξιαρχών Αχαρνών.
- π. Γεώργιος Χρόνης, εφημ. Ι. Ν. Αγίου Ανδρέου Παιανίας.
- π. Χαράλαμπος Θεοδώσης, εφημ. Ι. Ν. Αγ. Νεκταρίου Κ. Κηφισιάς.
- π. Ιωάννης Χατζηθανάσης, εφημ. Ι. Ν. Αγίας Παρασκευής Αττικής.
- π. Ευθύμιος Μουζακίτης, εφημ. Ι. Ν. Αγ. Κοσμά Αιτ. Αμαρουσίου.
- π. Χρήστος Κατσούλης, εφημ. Ι. Ν. Παναγίας Βλαχερνών Αμαρουσίου.
- Αρχιμ. Σαράντης Σαράντος εφημ. Ι. Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Αμαρουσίου.

Σημειώσεις

1. Στο Γ. ΦΙΛΙΑ, *Παράδοση και εξέλιξη στη Λατρεία της Εκκλησίας*, σ. 248.
2. ΑΡΧΙΜ. ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΣΑΧΑΡΩΦ, *Οψόμεθα τον Θεόν καθώς εστί*, Ι. Μονή Τιμίου Προδρόμου Έσσεξ Αγγλίας 1993, σ. 376.
3. π. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΜΕΜΑΝ, *Η Εκκλησία προσευχομένη* (μτφρ. Πρωτοπρ. Δ. Τζέρπος) εκδ. Ακρίτας Αθήνα 1991.
4. Θέλοντας να μιλήσουμε επί της ουσίας των σκέψεων του π. Θερμού δεν ασχολούμεθα με τα ανωτέρω ιδεολογήματα και τις υποθέσεις των λειτουργιολόγων, οι οποίοι μελετούν στενόκαρδα σαν ραββίνοι τα κείμενα της Παραδόσεώς της Εκκλησίας μας με τα γυαλιά των δυτικών. Κοιτούν το «γράμμα» και ξεχνούν ότι όλη η ζωή της Εκκλησίας δεν είναι καταγεγραμμένη. Ότι πολλά ενεργούνταν μέσα στη Λατρεία αλλά όλα, ως αυτονόητα για τους λειτουργούς, δεν καταγράφονταν. Με τη στενόκαρδη αυτή μελέτη τους εξάγουν «πρωτότυπα», αλλά πλήρως εσφαλμένα συμπεράσματα.

Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ

Ψηλαφώντας την των πραγμάτων αλήθεια...

<https://alopsis.gr>

(Πηγή: «Ορθόδοξος Τύπος», 25 Σεπ. και 2 Οκτ.)